

4	De prostaat	39
	<i>B.W. Lagerveld</i>	
1	Inleiding	39
2	Embryologie	39
3	Morfologie	40
4	Functie	44
5	Ontwikkeling en groei	45
6	Pathologie	48
	Leesadvies	50
5	Scrotum, testikel, epididymis en ductus deferens	51
	<i>M.F. van Driel en H.J.A. Mensink</i>	
1	Inleiding	51
2	De testikels	51
3	De epididymis	57
4	De ductus deferens	58
5	Appendices	59
	Leesadvies	60
6	De penis	61
	<i>M.F. van Driel en H.J.A. Mensink</i>	
1	Inleiding	61
2	Historische aspecten	62
3	Huidige inzichten in anatomie en fysiologie	62
4	De hemodynamiek van de erectie	66
5	Neurofarmacologie van de erectie	67
6	De lengte van de penis	68
	Leesadvies	69
7	Aangeboren afwijkingen van de tractus urogenitalis	71
	<i>J.M. Nijman</i>	
1	Obstructieve uropathie	71
2	Aangeboren afwijkingen van blaas en genitalia externa	78
	Leesadvies	83
	DEEL II DIAGNOSTISCHE METHODEN	85
8	Diagnostische methoden bij urologische problemen	87
	<i>R.A.G. Winkens en C. van de Beek</i>	
1	Inleiding	87
2	Anamnese	88
3	Lichamelijk onderzoek	89
4	Urineonderzoek	91
5	Urinekweek	94

	Leesadvies	95
9	Het nut van vragenlijsten en het plasdagboek	97
	<i>M.H. Blanker, J. Prins en J.C. van der Wouden</i>	
1	Inleiding	97
2	Vragenlijsten	98
3	Plasdagboek	102
10	Bloedonderzoek bij urologische problemen in de huisartspraktijk	109
	<i>C.H. Bangma</i>	
1	Inleiding	109
2	Indeling	110
3	Prostaatspecifiek antigeen: PSA	110
4	Storende invloeden	116
	Leesadvies	117
11	Renografie	119
	<i>J.M. Nijman</i>	
1	Isotopenonderzoek	119
12	Echografie en röntgenonderzoek	123
	<i>J.A. Witjes</i>	
1	Echografie	123
2	Röntgenonderzoek	127
3	Conclusie	129
	Leesadvies	129
13	Computertomografie en magnetic resonance imaging	131
	<i>G.P. Krestin en N.S. Renken</i>	
1	Computertomografie	131
2	Magnetic resonance imaging	132
3	Indicaties voor het verrichten van CT of MRI	133
4	Contra-indicaties voor CT en MRI	140
	Leesadvies	143
14	Urodynamisch onderzoek	145
	<i>A.A.B. Lycklama à Nijeholt</i>	
1	Inleiding	145
2	Terminologie	145
3	Urodynamische onderzoeken bij de man: urowflowmetrie en watercystometrie	146
4	Urowflowmetrie: praktische uitvoering	147
5	Watercystometrie: praktische uitvoering	148

6	Urodynamische onderzoeken bij de vrouw: watercystometrie, electrocystometrie en stress leak-point Leesadvies	149 153
15	Cystoscopie	155
	<i>J.A. Witjes</i>	
1	Inleiding	155
2	Vorbereiding	155
3	Procedure	156
4	Bijwerkingen en nadelen	157
5	Cystoscopie en tumordiagnostiek	158
6	Conclusie Leesadvies	159 159
16	Prostaatbiopsie	161
	<i>C.H. Bangma</i>	
1	Inleiding	161
2	Indicatie	161
3	Methode	163
4	Complicaties	165
5	Interpretatie	165
6	Biopsieën uit de transitionele zone	167
7	Biopsieën uit het prostaatkapsel of de zaadblazen	167
8	Herhalen van biopsieën	167
9	Centrale rol van de patholoog Leesadvies	168 169
	DEEL III KLACHTGERICHT DEEL	171
17	Kunt u mijn PSA bepalen?	173
	<i>M.L.F. Klomp en W.J. Kirkels</i>	
1	De hulpvraag	173
2	De hypothese: prostaatkanker	175
3	Anamnese	176
4	Lichamelijk en aanvullend onderzoek	176
5	Wel of geen screening?	179
6	Beleid van de huisarts Leesadvies	181 183
18	Pijn in de buik	185
	<i>E.R. Boevé en J.A.M. Galesloot</i>	
1	Inleiding	185
2	Symptomen van urolithiasis	186
3	Diagnostiek bij verdenking op stenen	189
4	Behandeling van een ureterkoliek	191

5	Behandeling van nier- en ureterstenen	191
6	Symptomen van pyelonefritis	195
7	Diagnostiek bij verdenking op pyelonefritis	196
8	Behandeling van een pyelonefritis	197
9	Urosepsis	198
10	Chronische nierinfecties	198
11	Traumata van de urinewegen	199
12	Symptomen van een niertrauma	200
	Leesadvies	201
19	Buikpijn bij kinderen door urologische oorzaken	203
	<i>J.A.M. Galesloot en E.R. Boevé</i>	
1	Inleiding	203
2	Epidemiologie en anamnese van urineweginfecties	203
3	Diagnostiek	205
4	Behandeling van urineweginfecties	206
5	Behandeling van het aandrangsyndroom en dysfunctional voiding	207
6	Fimose en parafimose	207
	Leesadvies	208
20	Bloed in de urine; blaaskanker, nierkanker	209
	<i>A. Prins, J.L.H.R. Bosch en F.P.A. Mulders</i>	
1	Inleiding	209
2	Epidemiologische gegevens over blaas/nierkanker	210
3	Therapievormen	212
	Leesadvies	215
21	Bemoeilijkte mictie bij oudere mannen	217
	<i>M.G. Spigt, J.H. Hobbelen, M.G.M. Kertzman en C. van de Beek</i>	
1	Inleiding	217
2	Prostaatvergroting	217
3	Prostatitis	220
4	Urineretentie	221
	Leesadvies	222
22	Pijn bij het plassen (bij volwassenen)	223
	<i>A. Knuistingh Neven en J. Zwartendijk</i>	
1	Inleiding	223
2	Diagnostiek in de huisartspraktijk	225
3	Aanvullend urineonderzoek	225
4	Diagnose urineweginfectie: ongecompliceerd of gecompliceerd	226
5	Behandeling	226
6	Recidiverende urineweginfecties	227
7	Verwijzing	227

8	Analyse door de uroloog	228
	Leesadvies	230
23	Frequente mictie (al dan niet pijnlijk) en blaaspijnsyndroom/interstitiële cystitis (BPS/IC)	231
	<i>J.J. Bade en A. Prins</i>	
1	Inleiding	231
2	Blaaspijnsyndroom/Interstitiële cystitis (BPS/IC)	233
	Leesadvies	241
24	Onwillekeurig urineverlies	243
	<i>A.L.M. Lagro-Janssen en E.J. Messelink</i>	
1	Definitie	243
2	Epidemiologie	246
3	Klachten	246
4	Diagnostiek	247
5	Behandeling	250
6	Verwijzingen	252
7	Preventie	253
	Leesadvies	254
25	Enuresis nocturna in de praktijk van de huisarts	255
	<i>F.J.M. van Leerdam, P. Dik en R.A. HiraSing</i>	
1	Casussen	255
2	Definitie	256
3	Epidemiologie	256
4	Diagnostiek	259
5	Behandeling	260
6	Prognose	268
7	Preventiemogelijkheden	268
8	Informatie	268
	Leesadvies	268
26	Acute scrotale pijn	271
	<i>C.L. van Dalsen, N. Sassen en J.L.H.R. Bosch</i>	
1	Inleiding	271
2	Torsio testis	273
3	Epididymitis	275
4	Orchitis	277
5	Torsie van de appendix testis	277
6	Conclusie	278
	Leesadvies	279
27	Scrotale zwellingen	281
	<i>K. Reenders en J.L.H.R. Bosch</i>	
1	Inleiding	281

2	Differentiaaldiagnose	282
3	Anamnese	286
4	Lichamelijk onderzoek	287
5	Samenvatting van de gegevens	288
6	Prognose	289
7	Conclusie	289
	Leesadvies	289
28	Erectiele disfunctie	291
	<i>M.H. Blanker en E.J.H. Meuleman</i>	
1	Definitie	291
2	Epidemiologie	291
3	Etiologie en diagnostiek	293
4	Behandeling	296
5	Verwijzingen	300
6	Complicaties	300
7	Beloop en chroniciteit	300
8	Voorlichting en preventie	300
9	Tot slot	301
	Leesadvies	301
29	Orgasmestoornissen en ejaculatiestoornissen	303
	<i>P.M. Leusink en E.J.H. Meuleman</i>	
1	Inleiding	303
2	Ejaculatio praecox (EP)	304
3	Ejaculatio tarda en anorgasmie	312
4	Retrograde ejaculatie	313
	Leesadvies	315
30	Onvruchtbaarheid: de mannelijke factor	317
	<i>B.P. Ponsioen en G.R. Dohle</i>	
1	Inleiding	317
2	Factoren geassocieerd met mannelijke subfertiliteit	318
3	De rol van de huisarts	320
4	Anamnese en diagnostiek	321
5	Behandeling	323
6	Geassisteerde voortplanting (ART)	325
	Leesadvies	327
31	Cystenieren	329
	<i>J. Nauta en A. Prins</i>	
1	Inleiding	329
2	Casuïstiek	330
3	Ziektebeelden	332
	Leesadvies	339

32	Nierinsufficiëntie	341
	<i>G.A.H.J. Smits en J.C. Bakx</i>	
1	Acute nierinsufficiëntie	341
2	Chronische nierinsufficiëntie	345
3	Symptomen	346
4	Behandeling	348
	Leesadvies	349
	 DEEL IV TECHNOLOGIE	 351
33	TURB, TURP, laser en blaassteenlithotripsie	353
	<i>T.A. Boon</i>	
1	TURB	353
2	TURP	354
3	Laser	355
4	Blaasstenen	356
	Leesadvies	357
34	Transurethrale microgolftthermotherapie (TUMT)	359
	<i>D. Roos</i>	
1	Definitie en beschrijving van de behandeling	359
2	Indicatie en selectiecriteria voor patiënten	360
3	Voor- en nadelen van de behandeling; complicaties	360
4	Behandelschema	361
5	Nazorg op korte en lange termijn	361
6	Prognose	361
	Leesadvies	362
35	Ureterorenoscopie (URS)	363
	<i>E.R. Boevé</i>	
1	Indicaties	363
2	Het onderzoek	364
3	Instrumentatie	364
4	Complicaties	365
36	Percutane nefrolitholapaxie (PNL)	367
	<i>A.J.M. Hendriks</i>	
1	Definitie en beschrijving van de behandeling	367
2	Indicatie en selectiecriteria voor patiënten	370
3	Voor- en nadelen van de behandeling; complicaties	372
4	Nazorg door specialist en huisarts op korte en lange termijn	373
5	Prognose	373

	Leesadvies	373
37	Extracorporal shockwave lithotripsy (ESWL)	375
	<i>H. Vergunst</i>	
1	Definitie en beschrijving van de behandeling	375
2	Indicatie en selectiecriteria voor patiënten	376
3	Voor- en nadelen van de behandeling; complicaties	376
4	Nazorg door specialist en huisarts	377
5	Prognose	377
	Leesadvies	378
38	Neuromodulatietechnieken bij de behandeling van patiënten met een overactieve blaas	379
	<i>J.L.H.R. Bosch</i>	
1	Introductie	379
2	Werkingsmechanisme	379
3	Elektrische parameters	380
4	Anogenitale elektrische stimulatie	381
5	Transcutaneous electrical nerve stimulation (TENS)	382
6	Neuromodulatie door middel van sacrale zenuwstimulatie	383
7	Percutane stimulatie van de nervus tibialis posterior (SANS ofwel Stoller afferent nerve stimulation)	385
8	Conclusie	385
	Leesadvies	386
39	Blaasvervangings en continent urostoma	387
	<i>P.C. Weijerman</i>	
1	Definitie en beschrijving	387
2	Indicatie en selectiecriteria	388
3	Voor- en nadelen, complicaties	388
4	Nazorg door specialist en huisarts, korte en lange termijn	390
5	Prognose	391
	Leesadvies	391
	Register	393